

Marlena Blicharz
Akademia Obrony Narodowej w Warszawie
marlena.blicharz@gmail.com

Przygotowania obronne państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego RP

Security Preparations in the National Security System of the Republic of Poland

Streszczenie:

Artykuł traktuje o przygotowaniach obronnych państwa, ich przesłankach, okolicznościach oraz zasięgu. Celem usystematyzowania wiedzy, dokonano analizy pojęć stanowiących podstawę studiów nad bezpieczeństwem. Wyjaśniono różnice znaczeniowe terminów „bezpieczeństwo narodowe” i „bezpieczeństwo państwa”. Dokonano charakterystyki obowiązujących aktów doktrynalnych, uzupełniających lukę systemu prawnego w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego. Przeprowadzona została całościowa analiza przygotowań obronnych państwa z uwzględnieniem ich umiejscowienia w systemie bezpieczeństwa narodowego i systemie obronnym państwa.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo narodowe, przygotowania obronne, system bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej

Summary:

The article is devoted to the security preparations, their presumptions, circumstances and spheres. In order to systematize the knowledge the author analyzed basic terms which are basic for security studies. The author explains differences between such concepts as: “state security” and “national security”. The article presents the characteristic feature of doctrinal documents which fill the blank space concerning national security in Polish legal system.

Keywords: national security, security preparations, national security system of Republic of Poland

1. Pojęcie i zakres bezpieczeństwa narodowego

Bezpieczeństwo narodowe jest kategorią rozległą i wieloznaczną. Poznanie jego istoty, z uwagi na przenikanie do wielu sfer naszego życia, wymaga analizy pojęć podstawowych jakimi są bezpieczeństwo rozumiane w szerokim kontekście, oraz naród i państwo. Bezpieczeństwo jest definiowane jako poczucie pewności, przekonanie o jego posiadaniu oraz szansa na doskonalenie. Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka, to sytuacja odznaczająca się brakiem ryzyka utraty czegoś co człowiek szczególnie ceni, wśród takich wartości wyliczyć należy zdrowie, pracę, szacunek, uczucia, dobra materialne¹. Coś jest bezpieczne, gdy niczym nie zagraża podmiotowi, chroni go przed niebezpieczeństwem, które jest odwrotnością bezpieczeństwa. „Jeśli jakaś osoba lub rzecz jest gdzieś bezpieczna to nic jej tam nie zagraża”². W powyższych definicjach bezpieczeństwa sprowadzają się do trzech form: „ (...) stan, proces oraz potrzeba i wartość człowieka”³.

W kontekście stanu, bezpieczeństwo jest subiektywnym poczuciem, którego nie można żadną miarą zmierzyć, nie jest możliwa weryfikacja rzeczywistości z wyobrazeniami podmiotu. Niebezpieczeństwo odczuwane przez daną jednostkę, może być odczuwane jako bezpieczeństwo i brak zagrożenia dla innego, nie jest możliwe przyznanie racji którejkolwiek ze stron. W kategorii stanu wyróżnione zostały cztery możliwe sytuacje: stan braku bezpieczeństwa – wówczas, gdy występuje rzeczywiste zagrożenie, a postrzeganie tego zagrożenia jest prawidłowe; stan obsesji występuje wtedy, gdy nieznaczone zagrożenie jest postrzegane jako duże; stan fałszywego bezpieczeństwa ma miejsce wówczas, gdy zagrożenie jest poważne, a postrzeganie bywa niewielkie; stan bezpieczeństwa, występujący gdy zagrożenie zewnętrzne jest nieznaczone, a jego postrzeganie prawidłowe⁴.

Należy pamiętać iż bezpieczeństwo podlega nieustannej ewolucji, nie jest czymś stałym, danym na zawsze, w związku z tym postrzeganie bezpieczeństwa w kategorii stanu nie jest jedynym właściwym podejściem, alternatywą jest bezpieczeństwo rozumiane jako proces. Proces to ciąg działań, które mają prowadzić do jakiegoś celu⁵. W tym ujęciu bezpieczeństwo podlega nieprzerwanym zmianom. Niemożliwym jest zapewnienie sobie bezpieczeństwa na zawsze, gdyż oznaczałoby to konieczność odizolowania podmiotu, od czynników zewnętrznych, uwarunkowań którym podlega, zaprzestania działalności wszystkich

¹ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, kier. J. Pawłowski, Warszawa 2002, s. 12.

² *Inny słownik języka polskiego T. 1*, red. M. Bańko, Warszawa 2000, s. 85.

³ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, s. 17-18.

⁴ Tamże.

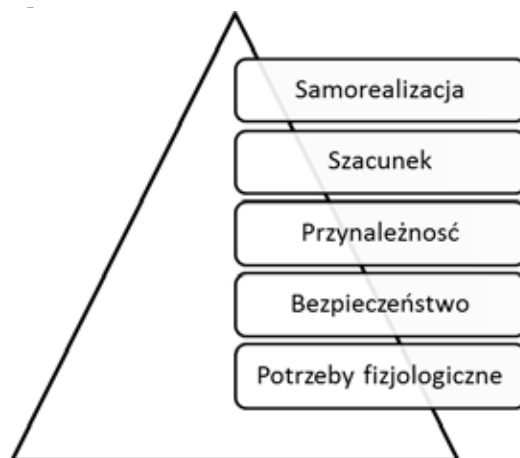
⁵ *Inny słownik języka polskiego T. 2*, red. M. Bańko, Warszawa 2000, s. 263- 264.

podmiotów na scenie lokalnej, przez regionalną do globalnej. Stworzyłyby to sytuację klatki, która odizolowałaby od niebezpieczeństw, ale na dłuższą metę doprowadziła do upadku podmiotu chronionego, gdyż funkcjonowanie w odosobnieniu, podczas stale postępującej globalizacji oznacza regresję.

Ostatnim ujęciem jest „bezpieczeństwo jako naczelna potrzeba i wartość człowieka i grup społecznych, a zarazem ich najważniejszy cel”⁶. Według Romana Kuźniara bezpieczeństwo to „(...) pierwotna i egzystencjalna potrzeba jednostek, grup społecznych oraz państw. Idzie przy tym nie tylko o przetrwanie integralności czy niezawisłości, lecz także o bezpieczeństwo rozwoju, który zapewnia ochronę i wzbogacenie tożsamości jednostki czy narodu”⁷.

Człowiek dąży do poczucia bezpieczeństwa od zarania dziejów. Ludzie pierwotni troszcząc się o byt swój i rodziny dążyli do zapewnienia bezpieczeństwa nawet jeśli nie byli tego świadomi. Pominięcie potrzeby niższego rzędu jaką według klasyfikacji Abrahama Maslowa jest bezpieczeństwo, szachuje kolejne zwane potrzebami wyższego rzędu, nie będąc bezpiecznym człowiek nie może w pełni cieszyć się życiem. Bez bezpieczeństwa i zaspokojenia innych potrzeb niższego rzędu, m.in. fizjologicznych, nie ma pełnego bytu jednostki ludzkiej. Zależność ta została przedstawiona na poniższym rysunku. Stwierdzenie byłego sekretarza stanu USA, Henry’ego Kissingera „Bezpieczeństwo jest fundamentem wszystkiego co czynimy” właściwie wpisuje się w hierarchię potrzeb Abrahama Maslowa i koncepcję bezpieczeństwa jako warunku szczęśliwej egzystencji.

Rysunek 1. Piramida potrzeb A. H. Maslowa.

Źródło: A. Maslow, *Motivation and Personality*, Nowy Jork, 1958.

⁶ J. Stańczyk, s. 18.

⁷ R. Kuźniar, *Po pierwsze bezpieczeństwo*, „Rzeczpospolita” z 9 stycznia 1996 r.

Uwzględnienie trójwymiarowości bezpieczeństwa, która została omówiona powyżej, umożliwia analizę bezpieczeństwa w kontekście narodu. Zasadniczym interesem bezpieczeństwa narodu jest jego byt: fundamentalną troską bezpieczeństwa narodowego państwa jest jego przetrwanie, w oryginale: „the state’s primary national security concern is survival”⁸. Nie jest możliwe rozpatrywanie bezpieczeństwa narodowego państwa, bez jego istnienia, walka o przetrwanie jest pierwotnym instynktem, którego zaspokojenie konstytuuje daną zbiorowość. Przetrwanie jest możliwe dzięki sile, prowadzi do dalszego budowania potęgi państwa, ta jednak nie decyduje o bezpieczeństwie narodowym. Umacnianie bezpieczeństwa narodowego poprzez maksymalizację siły militarnej, prowadzi do „dylematu bezpieczeństwa” (z ang. *security dilemma*), prowokuje wyścig zbrojeń, który prowadzi do skutku odwrotnego niż zamierzony⁹. Zapobiegawcze rozbudowywanie potencjałów wojskowych, stymuluje adekwatne działania u państw ościennych, przywodzi na myśl wyścig zbrojeń. Nie oznacza to jednak, że jesteśmy całkowicie bezpieczni, a mechanizmy obrony stały się zbyt cenne; najwłaściwszym byłoby wypracowanie złotego środka, którym wydaje się być następująca definicja bezpieczeństwa narodowego: „stan uzyskany w wyniku odpowiednio zorganizowanej obrony i ochrony przed zagrożeniami zewnętrznymi i wewnętrznymi okreśłany stosunkiem potencjału obronnego do skali zagrożeń”¹⁰.

Szeroko pojmowane bezpieczeństwo narodowe uwzględnia wszystkie aspekty życia państwowego, wyróżniane w ramach bezpieczeństwa narodowego są m.in. następujące rodzaje bezpieczeństwa: ekonomiczne, polityczne, militarne, społeczne, kulturowe, ekologiczne i wiele innych. Zaspokojenie powyższych jest niezbędne do odpowiednio zorganizowanej obrony i ochrony przed zagrożeniami, pominięcie chociażby jednej ze składowych przekreśla bezpieczeństwo narodowe w ogóle. Uzależnienie się od jednego dostawcy strategicznych surowców, co podważa bezpieczeństwo ekonomiczne, przekreśla bezpieczeństwo narodowe danej zbiorowości, bezpieczeństwo ekonomiczne czy energetyczne świadczy o potędze, siła polityczna i militarna jest od nich zależna.

Kwestią sporną jest utożsamianie bezpieczeństwa narodowego z bezpieczeństwem państwa. Naród stanowią „ludzie mieszkający na jakimś terytorium, mówiący przeważnie jednym językiem, związani wspólną historią i kulturą, mający wspólne interesy polityczne i gospodarcze”¹¹. Zgodnie z przytoczoną definicją, we wspólnocie narodu nie znajdują się obcokrajowcy

⁸ P. Robinson, *Dictionary of national security*, Cambridge 2008, s. 131.

⁹ Tamże.

¹⁰ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego...*, s. 14.

¹¹ *Inny słownik...* T. 1, s. 950.

mieszkający na terenie danego kraju, więc ich potrzeby nie są uwzględniane, ludzie ci nie mają zapewnianego bezpieczeństwa narodowego. W Polsce problem ten nie jest niepokojący, gdyż Polacy stanowią 98% populacji, jednak sytuacja wygląda inaczej np. w Federacji Rosyjskiej, gdzie Rosjanie stanowią niecałe 80%¹². Podobnie w Wielkiej Brytanii, która według prognoz, przed 2050 rokiem będzie w 30%¹³ zamieszkała przez mniejszości narodowe. Pojawia się pytanie czym jest bezpieczeństwo narodowe Rosji innych państw o bogatej mozaice narodowościowej. Posiłkować można się kategorią „bezpieczeństwo państwa”, w tradycyjnym ujęciu „bezpieczeństwo państwa dotyczy bezpieczeństwa instytucji politycznej, posiadającej suwerenną władzę, określone terytorium, a także ludność podlegającą ciału władczemu”¹⁴. W powyższej definicji nie ma konieczności stawiania znaku równości pomiędzy zbiorowością ludzi zamieszkujących terytorium danego państwa a narodem, wyznacznikiem jest „podleganie ciału władczemu”. Przebywanie w danym państwie jest równoznaczne z przestrzeganiem jego prawa i dostosowywaniem się do panujących reguł. Problem terminologiczny rozwiązał W. Kitler, przyjmując, że naród to ogół członków społeczeństwa – obywatele państwa¹⁵, pomijając kwestie kulturowe, historyczne i inne.

Kolejna rozbieżność pomiędzy bezpieczeństwem narodowym a bezpieczeństwem państwa to troska o obywateli. Bezpieczeństwo państwa to przede wszystkim utrzymanie porządku w zbiorowości państwowej oraz zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego. Bezpieczeństwo narodowe ma na celu nie tylko ochronę i obronę państwa przed zagrożeniem, ale również, a raczej przede wszystkim zapewnienie dobrobytu, ochronę rozwoju, praw człowieka, tożsamości, jakości życia, kultury członków społeczeństwa, które to czynniki mają znaczenie również bez istnienia państwa. Błędem byłoby posługiwanie się terminem bezpieczeństwo narodowe w odniesieniu do wielu państw w stanie rozkładu, dyktatorskich, komunistycznych, faszystowskich¹⁶. Bezpieczeństwo narodowe w powyższych organizmach państwowych nie jest zapewniane obywatelom, władza co najwyżej dba o bezpieczeństwo instytucji. Przeprowadzona analiza ujawnia, iż terminy które bywają rozumiane jednoznacznie wymagają większej uwagi i dokładniejszej analizy. Znaczenie pojęć bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo państwa jest odmienne, a stosowanie zamienne niedopuszczalne.

¹² www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/rs.html, [dostęp: 06.03.2013].

¹³ rt.com/uk/157012-britain-ethnic-minorities/, [dostęp: 14.03.2015].

¹⁴ W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, Warszawa 2011, s. 27.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże.

2. Organizacja systemu bezpieczeństwa narodowego RP

W naszym kraju brakuje podstaw prawnych i organizacyjnych, które określałyby zasady funkcjonowania systemu bezpieczeństwa narodowego, jednak dokumenty doktrynalne stanowią istotne źródło wiedzy na ten temat. Aktualnie obowiązująca Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej nie będąca aktem prawnym, lecz doktrynalnym, została zatwierdzona przez Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego 5 listopada 2014 roku, zastępując dotychczas obowiązującą strategię z 2007 roku. Nowy dokument określa kształt systemu bezpieczeństwa narodowego, w jego strukturze wyodrębniając następujące podsystemy:

- podsystem kierowania bezpieczeństwem narodowym, w ramach którego podejmowane będą działania integrujące na płaszczyźnie instytucjonalnej, infrastrukturalnej, proceduralnej oraz legislacyjnej;
- podsystem obronny, przygotowujący potencjał bezpieczeństwa narodowego w dziedzinie obronnej do zapewnienia bezpośredniego bezpieczeństwa narodu i obywateli wraz z terytorium i strukturami państwa; w ramach przygotowania potencjału obronnego następuje rozwój dyplomacji, Sił Zbrojnych RP, służb specjalnych, przemysłowego potencjału obronnego;
- podsystemy ochronne, których nadrzędnym celem jest dostosowany do strategii operacyjnej, rozwój służb, straży i innych instytucji odpowiedzialnych za ochronę ludności, porządek publiczny, zarządzanie kryzysowe oraz zapewnienie swobód i wolności obywatelskich;
- podsystemy społeczne, które zapewniają właściwą realizację zadań społecznych w przypadku wystąpienia zagrożenia i wojny, oraz doskonalenie zasad społecznego wsparcia;
- podsystemy gospodarcze, opracowujące i wdrażające strategie i programy zapewniające funkcjonowanie podmiotów gospodarczych państwa w czasie zagrożenia i wojny¹⁷.

Należy podkreślić, że każdy system składa się z mniejszych części. W systemie bezpieczeństwa narodowego poszczególne podsystemy są także zbiorem pewnych składowych. Strukturalno-funkcjonalny szkielet systemu bezpieczeństwa narodowego tworzą podmioty pogrupowane w następujące kategorie:

- przedmioty bezpieczeństwa, jako istniejące i hipotetyczne zagrożenia

¹⁷ Na podstawie: Strategia Bezpieczeństwa Narodowego 2014, s. 43-54.

i kryzysy;

- podmioty bezpieczeństwa, czyli ludzie i instytucje organizujące bezpieczeństwo;
- relacje i treści (procesy) bezpieczeństwa łączące przedmioty i podmioty bezpieczeństwa¹⁸.

W systemie bezpieczeństwa narodowego zasadniczą rolę odgrywają podmioty, które są zdolne podejmować działania, uwzględniać zagrożenia, kryzysy i wszelkie okoliczności, które pojawiają się w środowisku bezpieczeństwa. Poprzez właściwą diagnozę, mogą na pojawiające się wyzwania, we właściwy sposób reagować kreując za ich pomocą przyszłość. Od podmiotów zależy czy wyzwanie stanie się wykorzystaną szansą, która przyniesie korzyść, czy też przerodzi się w zagrożenie. Do tworzenia relacji z przedmiotami bezpieczeństwa narodowego a przez to do kreowania bezpieczeństwa zdolne są następujące typy podmiotów:

- instytucje państwowe uprawnione do stosowania siły: siły zbrojne, policje i straże porządkowe, żandarmerie, służby specjalne (wojska i cywile), straż graniczna, służby celne, formacje ochrony głowy państwa i rządu, formacje paramilitarne, siły obrony cywilnej;
- cywilne organy władzy i kontroli: prezydent i premier, organa doradcze i pomocnicze w sprawach bezpieczeństwa narodowego, parlament i jego komisje, Ministerstwa – Obrony Narodowej, Spraw Wewnętrznych i Spraw Zagranicznych, władze samorządowe, organy zarządzania finansami publicznymi, instytucje praw obywatelskich;
- organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości: Ministerstwo Sprawiedliwości, prokuratura, sądownictwo, więziennictwo, instytucje resocjalizacyjne, itp.;
- niepaństwowe siły bezpieczeństwa: specjalistyczne uzbrojone formacje ochronne -wewnętrzne służby ochrony i przedsiębiorstwa świadczące usługi ochrony osób i mienia;
- pozarządowe, obywatelskie grupy społeczeństwa: grupy zawodowe, media, organizacje naukowe, organizacje patriotyczne i proobronne, związki wyznaniowe i religijne, organizacje pozarządowe, inne grupy społeczne¹⁹.

¹⁸ Z. Nowakowski, J. Rajchel, H. Szafran, R. Szafran, *Strategia bezpieczeństwa narodowego Polski na tle strategii bezpieczeństwa wybranych państw*, Warszawa 2012, s. 176-177.

¹⁹ H. Hänggi, *Making Sense of Security Governance*, w: H. Hänggi, T. H. Winkler, *Challenges of Security Sector Governance*, Geneva 2003, s. 10.

3. Miejsce przygotowań obronnych państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego

Przygotowania obronne państwa to przedsięwzięcia realizowane w czasie pokoju, które mają zapewnić właściwe funkcjonowanie państwa w przypadku wystąpienia hipotetycznej sytuacji zagrożenia. Ich istotą jest zapobieganie wystąpieniu katastrofy do jakiej mogłoby dojść w przypadku nieprzewidzenia potencjalnych zagrożeń dla funkcjonowania państwa. Sentencja „Si vis pacem, para bellum”²⁰, w myśl której państw lub ludzi potężnych, gotowych na każdą ewentualność nikt nie zaatakuje z powodu obaw przed przegraną, w sposób właściwy oddaje istotę przygotowań obronnych. Zasadniczym celem prowadzenia przygotowań obronnych jest zapobieganie i przygotowanie się na możliwe scenariusze. Przygotowania obronne nie wykluczają wystąpienia zagrożeń, stanowią jednak środek niwelujący ich negatywne skutki.

W przypadku wybuchu konfliktu zbrojnego, funkcjonowanie społeczeństwa powinno zostać utrzymane na poziomie jak najbardziej zbliżonym do czasu pokoju, w związku z czym dziedziny przygotowań obronnych obejmują wszystkie sfery życia:

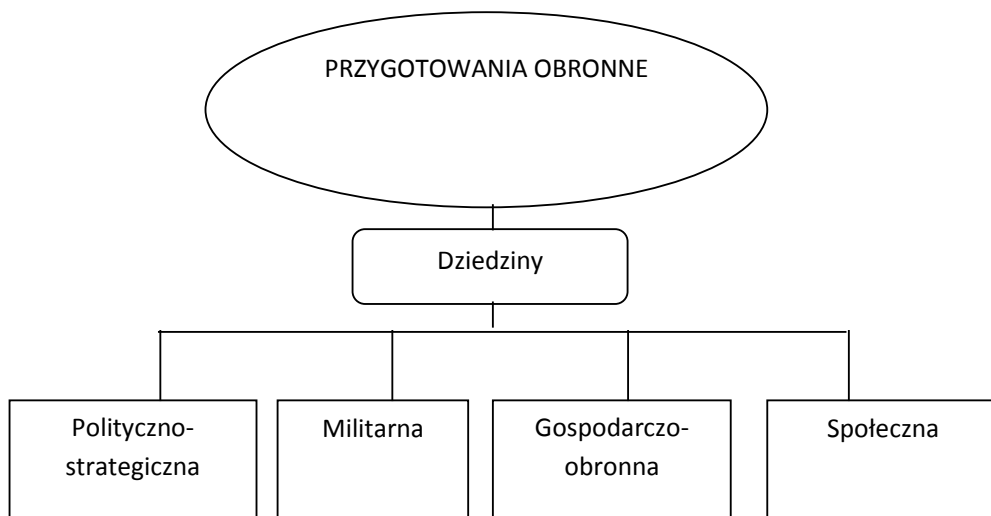
- 1) „Planowanie obronne w tym planowanie operacyjne oraz programowanie obronne;
- 2) Przygotowanie stanowisk kierowania;
- 3) Opracowanie programu mobilizacji gospodarki (PMG);
- 4) Utrzymanie mocy produkcyjnych i remontowych;
- 5) Tworzenie i utrzymanie rezerw państwowych;
- 6) Przygotowanie transportu i infrastruktury transportowej kraju;
- 7) Przygotowanie oraz wykorzystanie publicznej i niepublicznej służby zdrowia na potrzeby obronne państwa;
- 8) Przygotowanie i wykorzystanie systemów łączności na potrzeby obronne państwa;
- 9) Przygotowanie do militaryzacji jednostek organizacyjnych wykonujących zadania obronne;
- 10) Przygotowanie do prowadzenia szczególnej ochrony;
- 11) Organizowanie szkolenia obronnego;

²⁰ Dosł. „Jeśli chcesz pokoju, gotuj się do wojny” – przysłowie łacińskie.

12) Kontrola wykonywania zadań obronnych²¹.

Powyższe wyliczenie można uprościć do schematu przedstawiającego dziedziny przygotowań obronnych.

Rysunek 2. *Dziedziny przygotowań obronnych państwa.*

Źródło: M. Kuliczkowski, *Przygotowania obronne państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego – wybrane problemy*, w: *Administracja publiczna i przedsiębiorcy w obszarze pozamilitarnych przygotowań obronnych*, Warszawa 2011.

Przygotowania obronne nie są uregulowane ustawowo, w systemie aktów prawnych brak definicji wspomnianego obszaru wiedzy, jednakże literatura przedmiotu dostarcza mnogość terminów. Jeden z nich brzmi następująco: „przygotowania obronne państwa można określić jako proces realizowany przez wszystkie podmioty systemu obronnego państwa, obejmujący całość przedsięwzięć planistycznych, organizacyjnych i rzeczowo-finansowych, mających na celu przygotowanie sił i środków oraz sposobów (procedur) działania tych podmiotów do zapewnienia przetrwania państwa i obywateli w razie wystąpienia zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa i w czasie wojny²²”. Formuła autorstwa M. Kuliczkowskiego, w sposób całościowy obejmuje przygotowania obronne.

²¹ M. Kuliczkowski, *Przygotowania obronne państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego – wybrane problemy*, w: *Administracja publiczna i przedsiębiorcy w obszarze pozamilitarnych przygotowań obronnych*, red. M. Kuliczkowski, M. Olszewski, S. Olearczyk Warszawa 2011, s. 38.

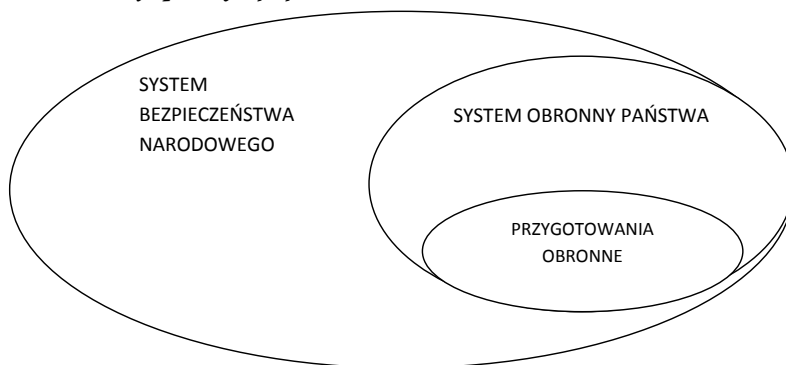
²² Tamże, s. 33-34.

Przygotowania obronne państwa, wpisują się w obszar Systemu Obronnego Państwa (SOP), który jest integralną częścią Systemu Bezpieczeństwa Narodowego. Zgodnie ze Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej z 2009, „System obronny państwa stanowi skoordynowany zbiór elementów kierowania i elementów wykonawczych, a także realizowanych przez nie funkcji i procesów oraz zachodzących między nimi relacji. SOP tworzą wszystkie siły i środki przeznaczone do realizacji zadań obronnych, odpowiednio do tych zadań zorganizowane, utrzymywane i przygotowywane”²³. System obronności składa się z następujących podsystemów:

1. Podsystemu kierowania obronnością państwa tworzonego przez organy władzy i administracji publicznej wraz z obsługującymi urządami i niezbędną infrastrukturą oraz organów dowodzenia Sił Zbrojnych RP;
2. Dwóch podsystemów wykonawczych:
 - a) militarnego, tworzonego przez Siły Zbrojne RP oraz
 - b) niemilitarnego, utworzonego ze struktur wykonawczych administracji publicznej, przedsiębiorców oraz innych jednostek organizacyjnych²⁴.

Przygotowania obronne państwa wpisują się w system obronny państwa, który jest integralną częścią systemu bezpieczeństwa narodowego. Możemy mówić o jawisku inkluzji, czyli zawierania się zbiorów.

Rysunek 3. Relacje pomiędzy systemami.

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Kulickowski, *Przygotowania obronne państwa w systemie bezpieczeństwa narodowego – wybrane problemy* [w:] M. Kulickowski, M. Olszewski, S. Olearczyk (red.), *Administracja publiczna i przedsiębiorcy w obszarze pozamilitarnych przygotowań obronnych*, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 2011, s. 30.

²³ *Strategia Obronności Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2009, s. 12.

²⁴ Tamże.

Przygotowania obronne państwa występują zarówno w wykonawczym podsystemie militarnym, jak i niemilitarnym. Zakres obejmuje sferę koncepcyjną oraz realizacyjną. Z uwagi na zmianę charakteru bezpieczeństwa, ewolucję systemu międzynarodowego oraz krajowych, nastąpiło także przesunięcie akcentu przygotowań obronnych z kategorii militarnych na pozamilitarne. Zakres działań przygotowawczych uległ znacznemu poszerzeniu, ze szczególnym uwzględnieniem ekonomii, polityki, gospodarki, ekologii i kultury.

4. Wnioski

W niniejszym artykule autorka dokonała systematyki zasadniczych pojęć, wokół których toczą się studia nad bezpieczeństwem. Pomimo trwającej od kilku lat popularności tematyki, wciąż występują niejasności w interpretacji pojęć: bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo państwa, a także system bezpieczeństwa narodowego. Brak jest prawnych uregulowań w newralgicznym dla państwa obszarze, który decyduje o bycie narodu. Systematyki i próby ujednoczenia podejmowane przez badaczy należy uznać za właściwe, jednak bardziej zasadne wydaje się podjęcie prac legislacyjnych nad ustawą o bezpieczeństwie narodowym. Nadrzędny akt prawny stałby się przejrzystym źródłem wiedzy o kompetencjach poszczególnych podmiotów w obszarze bezpieczeństwa narodowego oraz struktury systemu. Ustawa winna określać strukturę, procedury działania, zasady podległości oraz mechanizmy nakładania zadań na podmioty.

Mimo istniejących luk w systemie prawnym, należy zaakcentować wysoką jakość dokumentów doktrynalnych: Strategii Bezpieczeństwa Narodowego z 2014 roku i skorelowanej z nią Strategii Obronności z 2009 roku, a także Strategii Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego 2022²⁵. Są one istotnym źródłem wiedzy, w precyzyjny sposób opisując zarówno System Bezpieczeństwa Narodowego oraz System Obronny Państwa. Wymienione dokumenty nie stanowią źródeł prawa powszechnie obowiązującego, jednak dają możliwość poznania przedmiotu badań. Należy podkreślić, że Strategia Bezpieczeństwa Narodowego z 2014 roku jest dokumentem nowoczesnym, będącym właściwą odpowiedzią na dynamiczne warunki międzynarodowe w jakich funkcjonuje nasze państwo. Należy zwrócić uwagę na bardzo korzystne dla interesu naszego państwa oraz jego struktur, organizacji, a także świadomości

²⁵ Została ona wprowadzona uchwałą nr 67 Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022.

obywateli, przedsięwzięcie jakim w ostatnich dwóch latach były prace Komisji Strategicznego Przeglądu Bezpieczeństwa Narodowego. Zostały one zwieńczone opublikowaniem w maju 2013 roku pierwszej w historii naszego kraju Białej Księgi Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej. Jest to innowacyjny dokument podejmuje próbę prognozy zmian jakie mogą spotkać Polskę w ciągu najbliższych 20 lat.